

ZARARKUNANDA HASHAROTLARGA QARSHI KURASHISH UCHUN QISHLOQ XO`JALIGINI AVTOMATLASHTIRISH

Raximboyev Musobek Komiljon o`g`li

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti o`qituvchisi

Rajapboyeva Nilufar

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti talabasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7956228>

Annotatsiya: So`nggi 30 yil ichida sayyoramizda o`rtacha harorat bir daraja oshdi. Hashorot va zararkunandalarning yangi turlari paydo bo`ldi. Bu juda katta muammo hosil qiladi. Ushbu maqolada qishloq xo`jaligi zararkunanda hasharotlariga qarshi kurashishning yangi usullarini yaratish va uni avtomatlashtirish haqida fikr yuritilgan.

Kalit so`zlar: chirindi, zararkunanda hasharotlar, agrotexnologiya, pestitsidlar.

Kirish. O`simliklarni kasalliklar va zararkunandalardan himoya qilmay turib, ulardan sifatli va yuqori hosil olib bo`lmaydi. Bugungi kunda yer yuzida iqlim o`zgarishi tufayli zararkunanda hasharotlarning yangi turlari paydo bo`la boshladi. Bundan tashqari qishda havoning uncha sovuq bo`lmagani sababli yerga va daraxtlar po`stlog`I tagiga o`rnashib olgan zararkunandalar nobud bo`lmay erta bahordan o`simliklar va daraxt mevalariga o`rnashib oladi. Shuning uchun erta bahordan daraxtlar pastki qismini ohak eritmasi bilan oqlashadi. Chunki daraxt po`stlog`I ostidagi o`rnashib olgan zararkunanda hasharotlarning tuxumi ohak tarkibidagi ishqor ta`sirida nobud bo`ladi. Erta bahorda qilingan bu usul daraxt mevasining sifati va hosiliga yaxshi ta`sir ko`rsatadi. Yurtimizning ko`plab joylarida bog`dorchilik va dehqonchilik bilan shug`ullanib kelinmoqda. Masalan: paxta, bug`doy, sholiva turli xil sabzavot ekinlari asosiy o`rinni egallaydi. Bularni hosildor bo`lishi uchun juda ko`p insonlar ter to`kishadi. [1]

Asosiy qism: Qishloq xo`jaligi rivojlanishi bugungi kunda insonlar hayotiga ijobiy ta`sir ko`rsatmoqda. Yangi texnika va texnologiyalar kirib kelishi esa dehqonlar va fermerlar mushkulini osonlashtirish bilan qatorda ish sifatini yaxshilanishiga olib keldi. Qishloq xo`jaligida ko`p yillardan beri o`simliklar orasidagi begona o`t va zararkunanda hasharotlarga qarshi kurashish asosiy muammolardan bo`lib hisoblanadi. Chunki, o`simliklardagi zararkunanda hasharotlarga qarshi kurashishni bir kunga kechiktirish butun ekinni nobud qilishi mumkin. Bunday holatda zararkunanda hasharotlarga qarshi kurashda tarkibida kimyoviy zaharli modda bo`lgan turli pestitsidlardan foydalaniladi. Pestitsidlar bu o`simlik zararkunandalari va kasalliklari, begona o`tlarga qarshi kurashishda foydalaniladigan kimyoviy moddalardir. Ular bilan ishlaganda, albata, shaxsiy himoya vositalaridan foydalanish shart. Chunki, ular tarkibidagi kimyoviy moddalar nafas yo`lini zaharlab, butun organizmga ta`sir ko`rsatishi mumkin. Qolaversa, bu preparatlar zararkunandalarning tabiiy dushmani, ya`ni foydali hasharotlarni ham qirib tashlaydi. Shu sababli bu preparatdan faqat o`ta zaralangan joyga so`ngi chora sifatida foydalanish mumkn, aks holda o`simlikka ham salbiy ta`sir ko`rsatishi mumkin. Uni umumiy holda qo`llash tavsiya etilmaydi. Undan tashqari esa bu kimyoviy preparatning narxi juda qimmat, bu esa ekinning ya`ni hosilning tannarxi oshishiga olib keladi. Biroq, zararkunanda hasharotlarga qarshi chora-tadbirlar vaqtida qo`llanilmasa salbiy oqibatlargta olib kelishi hamma,izga ma`lum. Hozirda dunyo miqyosida "qopqon" agrotexnologiyalari ishlab chiqilayotgani bejizga emas. Bu jarayonda dalada zararkunanda hasharotlar oziqlanishi uchun ataylab maxsus hududlar barpo etilmoqda. Chunki ular

o`simliklar bilan emas shu yerga yoyilgan chirindilar bilan oziqlanadilar. Shu bilan katta iqtisodiy smaraga erishiladi.[2]

Xulosa: Dunyo ahli koronavirus bilan yashashni o`rganganidek zararkunanda hasharotlar ham biz ular bilan kurshaganimiz yangi kimyoviy usullar qo`llaganimiz sayin ular ham unga chidamli bo`lib bormoqda. Demak, biz zararkunanda hasharotlarga qarshi kurarishning tabiiy yo`llarini izlashimiz takomillashtirishimiz kerak. Biz bunga mavjud iqlimiy vaziyatdan kelib chiqib yondashishimiz va havoning kechasi sovib ketsihi va kunduzi juda isib ketishini inobatga olib yangi innovatsion dastur yaratishimiz lozim. Buni har bir o`simlik uchun alohida ishlashimiz va ilmiy yondashgan holda amalga oshirishimiz talab etiladi. Shundagina biz qishloq xo`jaligida yuqori hosil olishimiz va sohaning iqtisodiy o`rnini mustahkamlashimiz mumkin.

References:

1. Qishloq xo`jaligi zararkunandalariga qarshi oqilona va to`g`ri kurashish kerak | O`zLiDeP (uzlidep.uz)
2. O`simliklarni zararkunandalardan himoyalashning tabiiy usullari (yuz.uz)